

מעריך שיעור: מי מכיר/ה את "עיד אל בנאת"?

צילום: Aimen Zine / AP

את המעריך הבא פיתחה רחלי יוסף, סגנית מנהלת בית ספר אהרון דויד, מחנכת כיתה ד' ומורה למתמטיקה. המעריך נכתב במסגרת עבודת הסיכום בכנס הקיץ של עמותת קדמה לשנת תשע"ט: "חגים ומעגל השנה – מה נשתנה ומה נשנה?"

רחלי מציינת כי הבחירה לעסוק בחג "עיד אל בנאת" שחל בקרב קהילות שונות בתוך תקופת החנוכה, מאפשר לה לעשות חיבור בין הוראת החגים ובין התפיסה שלה לגבי נשים, המקום והייצוג שהן מקבלות בד"כ בחגי ישראל.

חג זה מאפשר מצד אחד לספר על ערכים, כוח וגבורה של נשים, להנכיח אותן, ובאופן זה גם לחזק את בנות הכיתה ואת האופן בו הן תופסות את עצמן ונשים אחרות, ומצד שני, להכיר חגים נוספים בלוח השנה העברי בקרב קהילות שונות בארץ ובעולם.

מהלך הפעילות

פתיחה – נפתח בסרטון מתוך אתר מיזם הלוח העיברי: סרטון על החג ומשמעותו. [קישור לסרטון](#). לאחר הצפייה בסרטון נחלק את הכיתה ל-4 קבוצות. כל קבוצה תקדיש כ-15 דקות לביקור בכל תחנה הנוגעת לחג. אפשר לנוע בכיוון השעון כאשר כל קבוצה תתחיל בתחנה אחרת ותמשיך לנוע על פי הוראה שלנו.

פירוט התחנות:

תחנה 1 - מחשבות ראשונות על החג

בתחנה יוצבו שתי כרטיסיות הנוגעות לחג ולערכים אותם הוא מייצג. (כדאי לצלם מספר עותקים כדי שכל התלמידים/ות יוכלו לקרוא ולקחת חלק).
בכל כרטיסייה יופיעו שאלות שעל הקבוצה להתדיין בהן.
(הכרטיסיות מצורפות בנספח 1)

תחנה 2 - גיבורות בתנ"ך

נפזר על השולחן 4 כרטיסיות מידע וכרטיסיה אחת ריקה. בכל כרטיסייה יופיע סיפור קצר אחר על גיבורה מהתנ"ך. (כדאי לצלם מספר עותקים מכל סיפור כדי לאפשר לכל התלמידים/ות לקרוא ולקחת חלק).
התלמידים/ות יקראו את כרטיסיות המידע. בכרטיסייה הריקה תופיע הכותרת: ומי היא הגיבורה שלך?
על הקבוצה להכין כרטיסיית מידע לגיבורה משלהן מהתנ"ך או לא. הכרטיסייה יכולה להיות קומיקס, מידע, איור או כל דרך אחרת שדרכה תחליט הקבוצה להכיר את הגיבורה שבחרה.
(הכרטיסיות מצורפות בנספח 2)

תחנה 3 - הכנת מתנה לחברה מהקבוצה

בתחנה זו נציב פתקים ריקים בהם יוכלו חברות הקבוצה לכתוב את שמותיהן (רק הבנות). כמו כן יהיו פזורים על השולחן חומרי יצירה, משפטים מעוררי השראה, בריסטולים צבעוניים וכדומה.

כל אחד ואחת מחברי/ות הקבוצה יגריל/תגריל שם אחד של בת מהקבוצה. (אפשר להחזיר את הפתקים להגרלה במידה ומספר הבנות הוא קטן ביחס לקבוצה).

חברי/ות הקבוצה יכינו לבת שאותה הגרילו שי לכבוד החג. המטרה היא להכין שי מחזק ומעורר השראה. את השי נחלק בסוף השיעור לכל אחת מהבנות. (חשוב לבדוק שלא יוצר מצב שיש מישהי שלא מקבלת שי).

אפשר לשים מוזיקת רקע בזמן העבודה. [להלן קישור למוזיקה אפשרית.](#)

תחנה 4 - הדלקת נרות משותפת

על השולחן יונחו נרות שניתן להדליק (נרות "להבונים") וצלחת עליה יוכלו התלמידים/ות להניח את הנרות.

כל אחד ואחת מחברי/ות הקבוצה, ייגש/תיגש להדליק נר לאישה אחת מחייו/חייה שמהווה עבורו/ה השראה ומקור לגאווה.

כל אחד/ת יסביר/תסביר לקבוצה מיהי האישה שבחר/ה, מה הקשר שלו/ה אליה ולמה הדליק/ה נר לכבודה.

אם יש מניעה בטיחותית כלשהי להדלקת הנרות, אפשר להחליף את הפעילות ובמקום להדליק נרות ממשיים, להכין נרות מבריסטולים, לקשט אותם ולכתוב עליהם את שם האישה שנבחרה. כל תלמיד/ה בתורו/ה יציג את הנר שלו/ה ואת האישה שבחר/ה.

סיכום המפגש: נחזור למליאה ונשב במעגל. התלמידים/ות ישתפו:

- איך הרגשתם/ן בפעילות? (מעניין לשמוע גם את הבנים וגם את הבנות בכיתה).
- לאיזו תחנה התחברתם/ן יותר ולאיזו פחות?
- מה מיוחד בחג שמוקדש לגבורתן של בנות? האם הוא רלוונטי גם בימינו? לבסוף יעניקו תלמיד/ות הכיתה את השי שהכינו לבת שאותה הגרילו בתחנה 3.

עיד אל בנת - חג הבנות

בראש חודש טבת (א' טבת), במהלך חג החנוכה, חוגגים את חג הבנות. נשים, נערות וקשישות מתאספות יחד לחגיגה של לימוד, ריקוד ושירה. הן מדליקות נר ושולחות מנות אישה לחברתה.

בחג הבנות מציינות את הגבורה, היוזמה והחוכמה של נשים יהודיות לאורך הדורות. מספרים על אומץ ליבן, על הנחישות המיוחדת שלהן ועל התבונה שבעזרתה הן מביאות גאולה וברכה לעם ישראל. חג הבנות הוא מסורת עתיקה ששמרו עליה יהודי תוניסיה, לוב ג'רבה, מרוקו, אלג'יריה, תורכיה ושאלוניקי.

שאלות לדין:

1. האם אתן/ם מכירות/ים את החג? האם שמעתם/ן עליו פעם?
2. מהן התחושות שעולות בכן/ם כאשר אתן/ם שומעות/ים שיש חג המתייחס רק לנשים?
3. חישוב על רעיון: כיצד ניתן לחגוג את החג בבית ספר?

ערכי החג

גבורה: באומץ לב ובהקרבה עצמית פעלו אסתר, יהודית ובת מתתיהו. הן סיכנו את עצמן למען עמן ופעלו בתחום רב כדי לשנות את המציאות הקשה שבה הן חיו. הנחישות המיוחדת להן חברה ליכולת להיחלץ ממצבים מורכבים.

יוזמה: בזמני מצוקה ומחסור ידעו הנשים להניע תהליך שמשנה את המצב מקצה אל קצה. בתושייה וללא מורא הן סללו בעצמן נתיבים חדשים למען בני ובנות עמן.

חכמה: חוכמת הנשים, שיוזעת לפתור קשיים ביצירתיות ובחמלה, היא מיסודות החג. בתבונה ובחשיבה מקורית מצליחות הנשים גם במקומות שבהם נכשלו הגברים. כפי שנאמר על יהודית: "כל אשר דברת בלב טוב דברת... כי לא היום נראתה חכמתך. כי מאז ידע העם בינתך כי טוב יצר ליבך".

אחוה: לב ליבו של החג הוא בהתכנסות של נשים ללימוד, שירה, ריקוד ובקשת סליחה אישה מרעותה. ההיאספות מזמנת הקשבה וחיבור בין בנות המשפחה לדורותיהן, שמעלים על נס את האחוה הנשית.

שאלות לדין:

1. האם אתן/ם יכולות/ים להצביע על ערכים נוספים שהחג מתייחס אליהן?
2. האם הערכים שמצינים בכרטיסיה מיוחסים בד"כ לנשים או לגברים?
3. אילו עוד ערכים או תכונות שאתן/ם מכירות/ים מיוחסות רק לגברים או רק לנשים?

נספח 2 : קטעי מידע על נשים גיבורות בתולדות עם ישראל

יהודית (לקוח מתוך אתר דעת)

התמונה לקוחה מתוך אתר ויקיפדיה

סיפור גבורתה של יהודית, הקשור לחג החנוכה, ידוע פחות. שכן, ספר יהודית שייך ל"ספרים החיצוניים" שנכתבו לאחר חתימת התנ"ך ולא נכללו בתוכו. לפי המסופר בספר, הולופרנס, שר צבאו של נבוכדנצר, פלש לארץ ישראל במסע כיבושיו, כשפניו מועדות לעיר ירושלים. בני ישראל שחששו שהולופרנס יגיע לירושלים ויטמא את המקדש, הוציאו צו מיוחד לערי הצפון לעצור אותו בדרכו.

כתגובה החליט הולופרנס להטיל מצור על העיר "בתוליה" בצפון השומרון.

לאחר שמלאי המים אזל ובעיר נואשו מתקווה, החליטו להמתין עוד חמישה ימים

לישועת האל, ואם זו לא תגיע, להיכנע. אך יהודית, שהייתה אלמנה יפיפיה, עשירה ובת למשפחת כוהנים מפורסמת,

לא נכנעה. היא קיבלה את אישור המועצה ויצאה בדרכה למחנה הולופרנס. במחנה טענה יהודית, כי גורל היהודים

בעיר נחרץ לאבדון וביקשה את חסותו של הולופרנס. חייליו של הולופרנס נשבו ביופייה של יהודית, הוקסמו מאופייה

והאמינו בכנות כוונותיה. גם הולופרנס, שנשבה בקסמיה, אפשר לה לעשות ככל העולה על דעתה במחנה.

כמה ימים לאחר מכן ארגן הולופרנס משתה, אליו הזמין את יהודית במטרה לפתותה. במהלך המשתה נשאר הולופרנס

ויהודית לבד, והולופרנס היטיב לבו במאכלי חלב וגבינה שהביאה עימה. מליחות הגבינה הגבירה את צימאנו של

הולופרנס והוא הרבה לשתות יין. לאחר זמן לא רב השתכר הולופרנס לגמרי, נפל על מיטתו ושקע בתרדמה עמוקה.

במכת חרב מהירה אחת הסירה יהודית את ראשו מעליו ושבה אל העיר כשהיא נושאת אותו בתרמילה.

עם בוקר, כשגילו חייליו של הולופרנס את גופתו נאחזו בהלה גדולה, נמלטו מהמקום, והעיר בתוליה הכריזה על

ניצחונה במלחמה. מותו של הולופרנס הוביל לתשועה גדולה לעם ישראל.

אסתר המלכה (מתוך אתר ויקיפדיה)

אסתר בת אביחיל משבט בנימין גודלה על ידי מרדכי שהיה בן-דודה. [5][4] התלמוד הבבלי מציין שמרדכי היה בן אחי

האב. כאשר חיפש המלך אחשוורוש אישה במקום ושתי, נלקחה גם אסתר אל בית המלך ונבחרה להיות המלכה מפני

שנשאה חן וחסד לפניו. אסתר הסתירה, לבקשת מרדכי, את זהותה ואת היותה יהודיה.

כאשר המן קיבל רשות מהמלך להשמיד את היהודים, נתבקשה אסתר על ידי מרדכי לגשת אל המלך ולהתחנן להצלת

היהודים. אסתר בתחילה חששה לגורלה, אך לאחר מכן היא התעשתה והחליטה לשים נפשה בכפה, ולסכן עצמה

בעבור עמה. באמצעות סדרת פעולות היא מצליחה להפיל את המן מרום מעלתו ולהציל את העם היהודי מכליה.

לפי חז"ל, היא גם תבעה לאחר מכן מאנשי כנסת הגדולה שייקבע החג ותיקבע המגילה לדורות, ולאחר דין ודברים

קיבלה את מבוקשה.

על פי חז"ל אסתר היא גם אחת משבע הנביאות שהיו בעם ישראל בתקופת המקרא.

שפּרה ופּועה

שפּרה ופּועה, היוּ מיילדות את הנשים העבריות במצריים. ונדרשו להרוג את כל הזכרים של היהודיות. ויאמר מלך מצרים בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אותו ואם בת היא וחייה" אך הן לא מוכנות לקיים את דרישת פרעה והן מחליטות להמיר את פיו "ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחין את הילדים" ולא רק שלא המיתו את הילודים, אלא פעלו באופן אקטיבי והחיו אותם, ומכאן הכתוב "ותחין". פרעה בעצם מבקש מהמילדות העבריות לראות ברגע הלידה, רגע צאתו של התינוק לעולם, האם זה בן או בת, ולהמית את הבנים בגניבה (גניבה הכוונה להגיד שהוא מת מסיבוך ולא שהומת). כך הצילו שפּרה ופּועה את הילדים העיבריים תוך כדי שסיכנו את עצמן בכך שהתנגדו למלך מצריים.

חנה בת מתיתיהו (מתוך אתר Ynet)

לפי "אוצר המדרשים" מימי הביניים, מרד המכבים נולד בגלל אחותם. באותם ימים גזרו היוונים גזירות קשות מאוד, ובין השאר קבעו כי כל עברייה בליל חתונתה תלך אל ההגמון, והוא יהיה הגבר הראשון שלה. מה שנקרא בעולם העתיק - זכות הלילה הראשון.

היוונים אנסו את בנות ישראל יותר משלוש שנים, ולכן רבים החליטו שלא להשיא את בנותיהן והן נשארו ברווקות. כשהגיע זמנה של בת מתיתיהו (יש אומרים ששמה חנה) להינשא לאלעזר בן חשמונאי, היא סירבה לקבל את רוע הגזירה. האישה האמיצה קרעה את בגדיה, נעמדה עירומה מול משפחתה ודרשה שלא יעמדו מנגד כשהם יודעים שלמעשה גופה הותר ועוד באותו לילה היא עתידה להיאנס.

האחים המבוישים לא ידעו כיצד להתמודד עם אחותם החצופה והעירומה, וקמו עליה להורגה. אך האומץ של בת מתיתיהו לא נגמר שם. לפי לשון המדרש היא נזפה בהם ואמרה, אתם מקנאים לי ורוצים במותי כיוון שעמדתי עירומה מולכם למרות שלא חטאתי במאום, אך לא מוכנים לקנא לי ולהגן עליי מהתעללותו של ההגמון? הצעקות והדמעות עשו את שלהם, והאחים החליטו לעזור לאחותם. הם דרשו שבת הכהן לא תימסר להגמון, אלא למלך עצמו, ובאותו לילה נכנסו יחד איתה לחדר השינה והתנקשו בחייו. כך החלה, לפי אחד המדרשים, מלחמת המכבים ביוונים.

ומיהי הגיבורה שלכם/ן?